

KICHIK KORXONALARDA RAQOBATDOSH MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna

Namangan muhandislik-qurilish instituti katta o'qituvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqolada kichik korxonalarda raqobatdosh mahsulotlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim jihatlari ko'rib chiqiladi. Kichik korxonalar iqtisodiyotning asosiy qismlaridan biri bo'lib, ular innovatsion mahsulotlar va xizmatlar taklif etish orqali bozor raqobatiga ta'sir ko'rsatadilar. Ushbu tadqiqot kichik korxonalar uchun ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish hamda iste'molchilarning ehtiyojlariga mos keladigan mahsulotlar yaratishda yordam beradigan tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Kichik korxonalar, raqobatdosh mahsulotlar, ishlab chiqarish samaradorligi, innovatsiya, sifat nazorati, marketing tadqiqotlari, iste'molchi ehtiyojlari, texnologiyalarni joriy etish.

Kichik korxonalar iqtisodiy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi. Ular innovatsiyalarni joriy etish, yangi ish o'rinlarini yaratish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishda faol ishtirok etadilar. Raqobatdosh mahsulotlarni ishlab chiqarish samaradorligini oshirish kichik korxonalar uchun o'z bizneslarini muvaffaqiyatli yuritish va bozorni kengaytirish uchun muhimdir.

Birgina Namangan viloyatida 2024 yil yanvar-iyun oylari statistik ko'rsatkichlarini tahlil qilganimizda faoliyat ko'rsatayotgan jami 21 877 ta kichik tadbirkorlik subyektlarining 8 664 tasi (39,6 %) - savdoda, 4 451 tasi (20,4 %) - sanoatda, 1 692 tasi (7,7 %) - qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida, 1 421 tasi (6,5 %) - qurilishda, 1 292 tasi (5,9 %) - yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar sohasida, 934 tasi (4,3 %) - tashish va saqlashda, 616 tasi (2,8 %) - sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda, 356 tasi (1,6 %) - axborot va aloqa sohasida shuningdek, 2 451 tasi (11,2 %) - boshqa faoliyat turlari hissalariga to'g'ri keladi. Shundan ko'rinib turibdiki, faoliyat ko'rsatayotgan kichik tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi sanoat va savdo faoliyat turlariga to'g'ri keladi. Shuningdek, eng kam ulushi esa axborot va aloqa hamda sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar faoliyat turlariga to'g'ri keladi. Demak sanoat sohasida faoliyat ko'rsatayotgan kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarish jarayoni yaxshi tashkil etilgan degan hulosaga kelsak yanglishmagan bo'lamiz.

Kichik korxonalar raqobatdosh mahsulotlar ishlab chiqarishni boshlashdan oldin bozor tahlili o'tkazishi lozim. Bu jarayon quyidagi bosqichlardan iborat bo'lishi mumkin:

Bozor talabi: Mijozlarning ehtiyojlari va xohishlarini aniqlash.

Raqobatchilar tahlili: Raqobatchilarning kuchli va zaif tomonlarini o'rganish, ularning mahsulotlari haqida ma'lumot to'plash.

Trendlarni aniqlash: Bozorda mavjud tendensiyalarni kuzatib borish, yangi imkoniyatlarni aniqlash.

Kichik korxonalar innovatsiyalar orqali raqobatbardoshlikni oshirishi mumkin. Innovatsion yondashuvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Mahsulot yangiliklari: Yangi texnologiyalarni joriy etish orqali mahsulot sifatini yaxshilash.

Xizmat ko'rsatishni takomillashtirish: Mijozlarga taqdim etilayotgan xizmatlarni yaxshilash va mijozlarning qoniqishini oshirish.

Ijtimoiy mas'uliyat: Ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishga e'tibor qaratish, ijtimoiy mas'uliyatli strategiyalarni amalga oshirish.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksini 483-moddasining 20-qismda kichik biznes va faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlariga quyidagi soliq imtiyozi berilgan "Chakana savdo va umumiy ovqatlanish, mehmonxona (joylashtirish), avtotransport vositasida yo'lovchi va yuk tashish, avtotransport vositalarini ta'mirlash hamda ularga texnik xizmat ko'rsatish, kompyuter xizmatlarini, maishiy texnikani ta'mirlash, agro va veterinariya xizmatlari ko'rsatuvchi, shuningdek ko'ngilochar markazlarda xizmatlar ko'rsatuvchi tadbirkorlik sub'yektlari — 2022 yil 1 apreldan 2025 yil 1 yanvarga qadar bo'lgan davrda ijtimoiy soliqni 1 foiz miqdordagi soliq stavkasi bo'yicha to'laydi" deb keltirilgan bo'lib, bu imtiyoz natijasida kichik biznes korxonalarida yangidan yangi ish o'rinlari joriy etildi.

Raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishda marketing strategiyasi ham muhim ahamiyatga ega. Kichik korxonalar quyidagi marketing usullarini qo'llashi mumkin:

Ma'lumot beruvchi reklama: Mahsulot haqida ma'lumot beruvchi reklama kampaniyalarini tashkil etish.

Ijtimoiy tarmoqlar: Ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lish, mijozlar bilan bevosita aloqalarni rivojlantirish.

Mijozlarga yo'naltirilgan yondashuv: Mijozlarning fikr-mulohazalarini eshitib, ularni hisobga olish.

Mahsulot ishlab chiqarishda samaradorlikni oshirish uchun ishlab chiqarishni optimallashtirish kerak:

Jarayonlarni tahlil qilish: Ishlab chiqarish jarayonlarini doimiy ravishda tahlil qilish va zarur bo'lgan joylarda takomillashtirishlar kiritish.

Zaxira boshqaruvi: Xom ashyo zaxirasi va tayyor mahsulot zaxirasini samarali boshqarish.

Texnologiyani yangilash: Zamonaviy texnologiyalar yordamida ishlab chiqarishni yanada tezlashtirish.

Kichik korxonalarda xodimlarning malakasi ham muhim ahamiyatga ega. Xodimlar malakasini oshirish uchun:

O'qitish dasturlari: Xodimlarga yangi ko'nikmalar beradigan treninglar tashkil etilishi kerak.

Motivatsiya tizimi: Xodimlarni rag'batlantirish uchun motivatsiya tizimini joriy etish.

Kichik korxonalarda moliya resurslari cheklangan bo'lishi mumkin, shuning uchun ular moliya manbalaridan samarali foydalanishi lozim:

Investitsiyalar jalb qilish: Investirlarni jalb qilish orqali qo'shimcha mablag'larga ega bo'lish.

Qayta moljalashtirish: O'z mablag'larini qayta moljalashtirib, yangi loyiha yoki innovatsiyani amalga oshirishi mumkin.

Kichik korxonalarda raqobatdosh mahsulotlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun bir nechta muhim strategiyalarni amalga oshirish mumkin. Quyida ushbu strategiyalar va ularning ahamiyati haqida qisqacha ma'lumot berilgan:

1. Innovatsiya va kreativlik: Mahsulotlarni yangilash va yangi g'oyalarni qo'llab-quvvatlash orqali raqobat ustunligini oshirish mumkin. Kichik korxonalar innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali o'z mahsulotlarini yaxshilashi va bozor talablariga moslashtirishi kerak.

2. Sifatni oshirish: Mahsulot sifatini ta'minlash, mijozlarning qoniqishini oshiradi va brendning obro'sini kuchaytiradi. Sifat nazoratini kuchaytirish, xom ashyo tanlovi va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish zarur.

3. Bozor tadqiqotlari: Raqobatchilarni o'rganish va bozor talablarini tushunish orqali kichik korxonalar o'z mahsulotlari bilan to'g'ri segmentga kirishi mumkin. Mijozlarning ehtiyojlari va xohishlarini aniqlash muhimdir.

4. Marketing strategiyalari: Effektiv marketing kampaniyalari orqali mahsulotlar haqida keng ommaga ma'lumot berish, brend tanilishining oshirishini

ta'minlaydi. Raqamli marketing, ijtimoiy tarmoqlar va SEO (qidiruv tizimlarini optimallashtirish) kabi zamonaviy usullarni qo'llash foydali bo'lishi mumkin.

5. Ijtimoiy mas'uliyat: Ijtimoiy mas'uliyatli yondashuvlar (masalan, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish) mijozlarda ijobiy tasvir yaratadi hamda raqobatda ustunlik beradi.

6. Hamkorlik va tarmoq o'rnatilishi: Boshqa kichik korxonalar yoki tashkilotlar bilan hamkorlik qilish orqali resurslarni baham ko'rish, yangi imkoniyatlarga yo'l ochadi.

7. Raqamli texnologiyalarni joriy etish: Ishlab chiqarishni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tahlil qilish va online savdo platformalaridan foydalanish samaradorlikni oshiradi hamda xarajatlarni kamaytiradi.

8. Talabga moslashuvchanlik: Bozor sharoitlariga tezda moslashishga qodir bo'lish raqobatbardoshlikni oshiradi. Tezkor qaror olish tizimlari joriy etilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, kichik korxonalarda raqobatdosh mahsulotlar ishlab chiqarishni samarali ravishda oshirish uchun innovatsion yondoshuvlar, sifat nazorati, marketing strategiyalari, ijtimoiy mas'uliyatli faoliyat va raqamli texnologiyalarni joriy etishga e'tibor berish zarurdir. Bu omillar birgalikda korxonaning bozor pozitsiyasini mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Lubis, S. N., Menglikulov, B., Shichiyakh, R., Farrux, Q., Ugli, B. O., Karimbaevna, T. M., ... & Jasur, S. (2024). Temporal and spatial dynamics of bovine spongiform encephalopathy prevalence in Akmola Province, Kazakhstan: Implications for disease management and control. *Caspian Journal of Environmental Sciences*, 22(2), 431-442.
2. Abdulazizovich, X. U. B. (2024). MOLIYAVIY AKTIVLAR TASNIFINI TAKOMILLASHTIRISH. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 41(2), 82-86.
3. Abdulazizovich, K. U. (2022). Improving Methodological Approaches to Financial Asset Accounting. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876*, 16(4), 56-62.
4. Abdulazizovich, X. U. B. (2023). XALQARO QOIDALAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.
5. Abdulazizovich, K. U. IMPROVING THE REFLECTION OF MONEY AND CASH EQUIVALENT IN THE ACCOUNTING BALANCE. *Dear Academicians & Research Scholars*, 55.
6. Abdulazizovich, K. U. B. (2023). Improvement Of Information About Accounts Receivable In Current Assets In The Balance Sheet Based On International Standards. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2S), 2849-2859.
7. Khakimov, B. J., Alimov, B. B., Kholmirezayev, U. A., & Polechov, A. X. (2013). theory of Economic Analysis. *Tashkent" economics-finance"—2013*.

8. Abdulazizovich, K. U. (2023). POSITIVE ASPECTS OF THE CASH METHOD IN SMALL ENTERPRISES UNDER UNUSUAL CIRCUMSTANCES. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071, 12(11)*, 38-47.
9. Холмирзаев, У. А. (2023). ДЕБИТОР ҚАРЗЛАРИНИ АЙЛАНИШИ ТАҲЛИЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ: ДЕБИТОР ҚАРЗЛАРИНИ АЙЛАНИШИ ТАҲЛИЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.
10. Xolmirzaev, U. A. (2020). Financial assets and improvements of their analysis. *Экономика и социум*, (1 (68)), 102-105.
11. Abdulazizovich, X. U. B. Moliyaviy aktivlar hisobini yuritishda xalqaro standartlar qoidalarini qo'llash masalalari. *Ilmiy monografiya. Toshkent–2023*.
12. Xolmirzayev, U. B., & Ergashev, I. (2024). SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH TIZIMI. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 3(5), 109-115.
13. Хакимов, Б., Талабоев, Х., & Холмирзаев, У. (2021). ВОПРОСЫ УЛУЧШЕНИЯ АНАЛИЗА ОБРАЩЕНИЯ ДОЛГОВОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ НАПРАВЛЕНИЯ. *Экономика и социум*, (6-2 (85)), 441-446.
14. Xolmirzayev, U. B., & Hakimova, G. Z. (2024). SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI AMALGA OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEKANIZMI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 10, 96-98.
15. Abdulazizovich, X. U. B., & Abdullajanovich, U. T. (2024). SANOAT ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT YO 'NALISHLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 41(5), 17-21.
16. Khakimov, J. B., & Kholmirzayev, A. U. (2021). Positive Aspects Of Cash Method In Small Enterprises In The Context Of Pandemic. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7).
17. Abdulazizovich, X. U. B., & Muhabbat, N. (2024). INCREASING COMPETITIVENESS IN THE COMMODITY MARKET IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 42(1), 197-206.
18. Холмирзаев, У. А., & Самижонова, Ш. С. (2022). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОТРАЖЕНИЯ ДЕНЕГ В БУХГАЛТЕРСКОМ БАЛАНСЕ. *Экономика и социум*, (5-2 (92)), 755-766.
19. Холмирзаев, У. А., & Камолдинов, О. О. (2022). АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ О ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ПО ОБОРОТНЫМ СРЕДСТВАМ В БУХГАЛТЕРСКОМ БАЛАНСЕ. *Экономика и социум*, (5-2 (92)), 767-779.
20. Убайдуллаев, Т., & Холмирзаев, У. (2019). ФАКТОРЫ И ТЕНДЕНЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА. *Мировая наука*, (1 (22)), 299-302.
21. Gulshirin, J., & Abdulazizovich, X. U. B. (2022, March). INCREASING THE EFFICIENCY OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF EXPORT DIVERSIFICATION IN THE REGION. In *Conference Zone* (pp. 277-281).
22. Khakimov, B., & Kholmirzayev, U. (2020). Improving Cash Accounting And Analysis On The Basis Of International Experiences. *International Finance and Accounting*, 2020(1), 18.
23. Hakimov, B., Yunusov, M., & Holmirzayev, U. (2018). Elaboration of The Balance Sheet Liquidity Analysis-Requirements of The Period. *International Finance and Accounting*, 100.
24. Xolmirzaev, U. A., & Juraev, E. S. (2020). Problems of improvement of debtor debt debt analysis. *Мировая наука*, (1 (34)), 100-105.

25. Sirojiddinov, I., Xolmirzaev, U., & Axmadjonova, M. (2021). THE NEED AND FACTORS TO ACCELERATE THE DEVELOPMENT OF PRIVATE ENTREPRENEURSHIP. *Интернаука*, (21-5), 14-16.
26. Камолов, А. А., & Холмирзаев, У. А. (2016). Малый бизнес и частное предпринимательство в Узбекистане. *Вопросы экономики и управления*, (5), 182-184.
27. Abdulazizovich, X. U. B., Qutbiddinovich, S. I., & Sobirjon o'g'li, J. E. (2021). Positive aspects of the cash method in small businesses in a pandemic environment. *American Journal of Economics and Business Management*, 4(3), 1-8.
28. Abdurahmon, K., & Abdulazizovich, K. U. (2021, December). Some Issues of Improving Securities Accounting. In *Conference Zone* (pp. 129-132).
29. Abdulazizov, K. U., Sherzod, I., & Abdulkhodineva, S. M. (2022). IMPROVING THE METHODOLOGICAL BASIS OF ACCOUNTING FOR FINANCIAL ASSETS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 11, 34-39.
30. Kamolov, A. A., & Xolmirzayev, U. A. (2018). Economic Laws And Categories. *Экономика и социум*, (2 (45)), 34-36.
31. Abdulazizovich, K. U. B., & Tursunpolatovna, N. N. (2023). Improving Reflection Of Information About Cash And Equivalents In The Accounting Balance Sheet On The Basis Of International Standards. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2S), 2107-2114.
32. Abdullaevich, A. O., & Abdulazizovich, K. U. B. (2023). The Importance of Infrastructure in Facilitating the Business Environment. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2S), 3695-3702.
33. Kholmirzaev, U. B. A., & Ubaydullayev, T. A. (2023). Improving the classification of financial assets according to the economic content. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(1), 203-209.
34. Qutbiddinovich, S. I., & Abdulazizovich, X. U. B. (2023). GAAP ASOSIGA QO'YILGAN MOLIYAVIY HISOB KONTSEPTSIYALARI. *Interpretation and researches*, 1(3), 42-50.
35. Kamalov, A. A., & Xolmirzayev, U. A. (2016). Small business and private entrepreneurship in Uzbekistan. *Questions of Economics and Management*, 5(7), 6.
36. Xolmirzaev, U. B. A., & Madaliev, M. R. (2023). MOLIVIY HISOBOTLARNING QAYTA KO 'RIB CHIQLISHIDA XALQARO TALABLARGA RIOYA ETILISHI ZARURLIGI. *Educational research in universal sciences*, 2(3), 424-432.
37. Xolmirzayev, U. A., & Hakimova, G. A. (2023). XO'JALIK YURITUVCHI SUB'EKTLARDA DEBITOR QARZLARINING AYLANISHI TAHLILIGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR: XO'JALIK YURITUVCHI SUB'EKTLARDA DEBITOR QARZLARINING AYLANISHI TAHLILIGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.
38. O'g'li, J. E. S., & Abdulazizovich, X. U. B. (2019). Profits of housekeeping and its development. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 8(4), 419-423.
39. Juraev, E. S., & Xolmirzayev, U. A. (2020). Supporting small business subjects by tax reforms. *Экономика и социум*, (1 (68)), 48-52.
40. Xolmirzaev, U., Juraev, E., & Axmadjonova, M. (2021). The role of accounting in small business management. *Интернаука*, (21-5), 20-22.
41. Juraev, E., Xolmirzaev, U. A., & Rustamova, M. (2021). INCREASING THE EFFICIENCY OF REAL INVESTMENT IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC LIBERATION. *Интернаука*, (21-5), 9-11.

42. Abdulazizovich, X. U. B., & Djibirxanovna, N. M. (2024). MOLİYAVIY AKTIVLAR HISOBINING TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. *Modern education and development*, 12(3), 288-297.
43. Abdulazizovich, X. U. B., & Raxmjjonovna, M. N. (2024). QIMMATLI QOG‘OZLARNI ANALITIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. *Modern education and development*, 12(4), 18-28.
44. Akbarjon, I. (2024). XARAJATLARNI BUDJETLASHTIRISH BIZNES REJANING MUHIM ASOSI SIFATIDA. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 41(5), 22-28.
45. Voxodir o‘g‘li, I. A. (2023). ACCOUNTING AND ANALYSIS OF COSTS AS A BASIS OF BUDGETING. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071*, 12(04), 9-12.
46. ўғли Исомухамедов, А. Б., & Икромиддин Кутбиддинович, С. (2023). БЮДЖЕТЛАШТИРИШДА ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 406-412.
47. Voxodir o‘g‘li, I. A. (2022). FEATURES OF ACCOUNTING IN SMALL BUSINESS. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 5, 64-70.
48. Kadirov, S., Isomukhamedov, A., Ergashev, O., & Bakhriev, A. (2021). *The Method of Increasing the Power Indicators of Engines of Gas-Cylinder Vehicles in Mountainous and Foothill Conditions* (No. 5398). EasyChair.
49. Сирожиддинов, И. К., & Исомухамедов, А. Б. (2022). Развитие экспортной направленности сельскохозяйственного производства.
50. Isomuhamedov, A. (2023). ORGANIZATION OF ACCOUNTING IN STRUCTURES OF A SMALL BUSINESS IN THE CONSTRUCTION FIELD. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876*, 17(12), 27-32.
51. Isomukhamedov, A., & Sirojiddinov, I. (2022, January). DETERMINING AND ACCOUNTING FOR THE COST OF PRODUCTION IN SMALL BUSINESSES IN THE MANUFACTURING SECTOR. In *Conference Zone* (pp. 241-243).